

RESURSĂ EDUCAȚIONALĂ DESCHISĂ

Denumire: Simboluri cromatice în lirica bacoviană

Autor: Iacob Mariana

Unitatea de învățământ: Liceul Teoretic „Petre Pandrea”, Balș

Disciplina: Limba și literatura română

Clasa: a XII-a

Scopul materialului propus- Pentru elevi (de utilizat de către elevi)

SIMBOLURI CROMATICE ÎN LIRICA BACOVIANĂ

Asemenea tuturor poeților simbolști, George Bacovia a fost atras de efectul magic al corespondențelor sau de tehnica sinesteziilor. Într-un interviu acordat lui I.Valerian, George Bacovia mărturisea acest lucru : „În poezie m-a obsedat un subiect de culoare. Pictura cuvintelor sau audiție colorată, cum vrei s-o iei. Îmi place mult vioara. Melodiile au avut pentru mine influență colorată. Întâi am făcut muzică și după strunele viorii am scris versuri[...] Pictorul întrebunțează în meșteșugul său culorile: alb, roșu, violet.Le vezi cu ochii.Eu am căutat să le redau cu inteligență prin cuvinte.Fiecărui sentiment îi corespunde o culoare”.¹

În lirica bacoviană, culorile nu au doar rolul de a configura un decor, ele nuanțează stări sufletești de o mare diversitate. Paleta disonantă a culorilor și sunetelor exprimă intensitatea trăirilor, conturând o lume măcinată de sentimente contradictorii. Culoarea de fond neutru este cenușiul, ce reprezintă o negație a obscurului, a realităților ascunse în taina nopții.Predilecția pentru gri a fost explicată chiar de poet într-o declarație făcută lui Vasile Netea: „Dacă aş fi trăit într-o regiune de șes e sigur [...] că aş fi avut o altă viziune asupra naturii decât cea cunoscută.La Bacău, cenușiul este o culoare frecventă.Existând în natură, s-a strecurat necalculat și în versurile mele. ”²Nu întâmplător, cenușiul este culoarea plumbului, metal greu, maleabil, care dă titlul primului volum bacovian de versuri (1916), sugerând astfel, apăsarea, monotonia, clausturarea, dezorientarea, angoasa: „Plâns de cobe pe la geamuri se opri,/ Și pe lume plumb de iarnă s-a lăsat;/ <<I-auzi corbii>>, mi-am zis singur...și-am oftat,/ iar în zarea grea de plumb/ Ninge gri.
(Gri)

În poezia **Plumb**, care deschide volumul publicat în 1916, plumbul dobândește semnificații simbolice funerare: cenușiu, greutate, apăsare, toxicitate chiar.Repetițiile realizate prin reluarea simbolului creează intensitatea unei obsesii: *plumb, sicrie de plumb, flori de plumb, coroanele de plumb, amorul meu de plumb, aripile de plumb*.Plumbul cuprinde atât lumea obiectuală (sicrie, flori, coroane), cât și sufletul(amorul).Ceea ce impresionează aici este faptul că lumea obiectuală este atât de bine conturată, astfel încât invadează sufletul.Inițial, simbolul intră în structura unor sintagme cu sens denotativ, pentru ca treptat, acesta să fie înlocuit de sensul conotativ. Cu cât sensul conotativ are un grad mai înalt, cu atât starea de angoasă este mai accentuată și sentimental aneantizării devine mai puternic.

La aceste conotații ale cuvântului **plumb** se adaugă o mărturisire a autorului pentru care galbenul potențează spleen-ul: „În plumb văd culoarea galbenă. Compușii lui dau precipitat galben.Temperamentului meu îi convine această culoare...Sufletul ars este galben.Galbenul este culoarea sufletului meu. ”³ Totodată, galbenul este și un semn al bolii care macină copiii și

¹ I.Valerian, De vorbă cu G.Bacovia, *Viața literară*, IV, nr.107,13-24 aprilie 1929, p.2

² V.Netea, De vorbă cu Bacovia, *Vremea*,XV, nr.761,6 iunie 1943,p.8

³ I.Valerian, op.cit.p.2

fecioare tuberculoase: „Și noaptea se lasă/ Murdară și goală;/ Și galbeni trec bolnavi/ Copii de la școală”.(**Moină**)

Bucuria albului imaculat al zăpezii dobândește, în lirica bacoviană, conotații tragice, fiind surprinse momentele extreme ale iernii, când zăpada pare să acopere tot pământul, creând un peisaj hibernal apocaliptic:„Eu nu mă mai duc azi acasă.../ Potop e-napoi și-nainte,/ Te uită cum ninge decembre,/ Nu râde...citește nainte”(**Decembre**), când amestecul de ploaie și ninsoare induce senzația de umiditate acută:„ Și toamna, și iarna/ Coboară amândouă;/ Și plouă, și ninge,-/ Și ninge, și plouă. ” (**Moină**), accentuând atmosfera glacială sau când neaua este pătată de sânge animal scurs de la abator, alterând pictural întregul tablou:„Ninge grozav pe câmp la abator/ Și sânge cald se scurge pe canal;/ Plină-i zăpada de sânge animal-/ Și ninge mereu pe-un trist patinor...”(**Tablou de iarnă**) Un triptic cromatic fatal (alb, roșu și negru) apare în poezia **Tablou de iarnă**, mesajul convergând spre ideea de stingere treptată a vieții:„ E albul aprins de sânge-nchegat /Și corbii se plimbă prin sânge... și sug.”Roșul, culoarea sângelui care s-a scurs pe canal închegându-se și maculând zăpada scânteietoare, apare și în poezia **În parc**, devenind o emblemă a degradării continue a naturii plasate într-un cadru autumnal dezolant:„Acum stă parcul devastat, fatal,/ Mâncat de cancer și ftizie,/ Pătat de roșu carne-vie-/ Acum se-nșiră scene de spital. ”

Albul și negrul alternează în versurile din **Decor** atât în plan morfo-sintactic, cât și intonațional-grafic ca semne ale diferențierii, dar și ale unei potențiale asocieri între elemente (copaci, pene, frunze) ce dobândesc aceleași atribute, conturând un imaginar poetic dominat de circularitate:„Copacii albi,copacii negri/ Stau goi în parcul solitar: /Decor de doliu, funerar.../ Copacii albi,copacii negri.”În planul semnificațiilor, simbolistica funerară a negrului anihilează toate conotațiile benefice ale albului („puritate”, „înălțare sufletească”, „revigorare”). Negrul, marcă a combustiei care a consumat florile, sicriile, veșmintele și chiar sentimentele, prefigurează agonia eului liric în poezia **Negru**:„ Vibrau scânteii de vis...noian de negru./ Carbonizat, amorul fumega-/ Parfum de pene arse, și ploua.../ Negru, numai noian de negru. ”În aceeași sferă a sfârșitului inevitabil se înscrie și violetul, ce se extinde de la nivelul macrocosmic al crepusculului asupra întregului univers citadin surprins în **Amurg violet**:„Amurg de toamnă violet.../Pe drum e-o lume leneșă, cochetă;/ Mulțimea toată pare violetă,/ Orașul tot e violet. ” Eul liric devine un martor pasiv, copleșit de monotonia peisajului, la fuzunea lumii reale cu cea de dincolo la nivelul imaginarului.Prezența motivului străbunilor, denumiți metaforic, „voievozi cu plete”, repetiția obsedantă a culorii violet amplifică iminența morții, care cuprinde atât realul, cât și subconștientul poetului resemnat.Solitudinea, trăirea acută a durerii sunt elemente expresioniste redată de poet prin intermediul corespondențelor dintre sentiment și culoare, sentiment și muzică.Sfera cromatică se axează pe câteva motive specific simboliste: melancolia,urâtul, plictisul, monotonia, vagabondajul, care își găsesc corespondențe în domeniul instrumentelor muzicale.Melancolia gravă este sugerată de vioară și clavir: „Cântau amar, era delir,/ Plângea clavirul trist și violina-/ Făclile își tremurau lumina,/ Clavirul catafalc părea, și nu clavir. ”(**Marș funebru**); monotonia este accentuată prin culoarea violet și prin sunetele emise de armonică și fanfară: „Și tot orașul întrista/ Fanfara militară.../ Târziu, în noapte, la grădină,/ Ce tristă operă cânta/ Fanfara militară. ”(**Fanfară**)

Starea de nevroză este amplificată prin culorile verde crud, albastru și roz:„Verde crud, verde crud.../ Mugur alb, și roz și pur,/ Vis de-albastru și de-azur,/ Te mai văd, te mai aud!”(**Note de primăvară**), iar muzical este susținută de violină și flaut: „E-o muzică de toamnă/ Cu glas de piculină, / Cu note dulci de flaut,/ Cu ton de violină.../ Și-acorduri de clavir/ Pierdute, în surdină;/ Și-n tot e-un marș funebru/ Prin noapte, ce suspină. ”.(**Nocturnă**)

La nivel ideatic, remarcăm în unele poezii o cromatică axată pe contraste: rozul, care denotă optimismul, este devastat de violet și gri, aparținând registrului tristeții apăsătoare: „În salonul plin de vise,/ În oglinda larg-ovală încadrată în argint,/ Bate toamna/ Și grădina cangrenată,/ în oglinda larg-ovală încadrată în argint.// În fotoliu, ostenită, în largi falduri de mătase,/ Pe când cade violetul,/ Tu citești nazalizând/ O poemă decadentă, cadaveric parfumată,/ Monotonă.// Eu prevăd poema roză a iubirii viitoare.” (**Poemă în oglindă**) La nivelul sugestiei, Bacovia zugrăvește lumea dintr-o perspectivă maladivă, iar toate simbolurile utilizate converg către această stare.

Așadar, în lirica bacoviană, culorile sunt transpuse dintr-o zonă a senzorialului în universul complex al afectivității. În privința selectării cromatice, nu remarcăm nuanțe, în creația lui Bacovia, culorile sunt concentrate, devenind adevărate strigăte de durere ale sufletului chinuit de multiple poveri existențiale. În acest sens, Nicolae Manolescu a reliefat preferința obsesivă a lui Bacovia pentru anumite culori sugestive: „Violetul, negrul, albul, rozul invadează lucrurile ca niște prezențe fizice, erodează personajele sau le pătează. Poetul pare a aplica vopselele pe pânză direct din tub sau cu latul cuțitului. Și aceste vopsele sunt câteodată halucinante prin intensitate”.⁴

Bibliografie:

- I. Boldea, *Istoria didactică a poeziei românești*, Ed. Aula, Brașov, 2005
- I. Caraion, *Bacovia. Sfârșitul continuu*, Ed. Cartea Românească, București, 1977
- N. Manolescu, *Scriitori români*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1978
- V. Netea, De vorbă cu Bacovia, *Vremea*, XV, nr. 761, 6 iunie 1943
- I. Valerian, De vorbă cu G. Bacovia, *Viața literară*, IV, nr. 107, 13-24 aprilie 1929

⁴ N. Manolescu, *Scriitori români*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 50